

DIDACTICA

XXI

ȘCOALA

LUCRUL LA ATELIER I

Către X.

Tu întrebi, oarecum exasperat de lingoarea locurilor chinuite și de prosternarea în fața șipcii din gard și a magaziei lirice, ce-i de facut cu dezvoltarea rezidențială înafară, într-un loc fără patrimoniu. Nu stau eu prea bine cu argumentele aici (mai sap!) dar îmi vine să spun că unde este loc este și patrimoniu, chiar și acolo în camp (orizontul, pământul, cerul, dacă accepți așa ceva). Orice ar fi, suntem creatori de preexistențe, și, ca s-o spun până la capăt, eu am avut sentimentul când lucram la anul I, deci în anul unde se spune că se lucrează „fără loc”, că locul este în mod eminent prezent, poate cel mai persistent și subtil prezent.

Am vorbit despre patrimoniu ca de un posibilă țintă a răsucirii și pare și poate și este un abuz, în orice ceva restrictiv, numai o nișă, un colateral al pedagogiei noastre, dar nu unul central, constitutiv. Încercam să spun, destul de difuz, stiu, nici mie nu imi este clar, mai degrabă am aici unele intuiții, că văd patrimoniul într-un înțeles mai larg, ca ceva ce ne vine din față, ne precede, ca pre-eminență, ca moștenire, ca pe un *existențial*, un fel de a fi în lume, pentru care monumentul categorisit ca atare nu este decât o situație exemplară.

Cred că nu suntem numai proiect și aruncare în față, nu numai proprii noștri autori ci și genealogie (poate tocmai de aceea) și ceea ce ne somează, „ne privește”, ne convoacă și ne contrazice; suntem și ce nu suntem și pe temeiul acestui negativ și a unei priviri patrimoniale (recunoscătoare) ceva precum monumentul poate fi văzut.

Nici nu știu dacă este posibilă disocierea, momentul în doi timpi, arhitectura care ține cont de loc, sau nu, ca și cum într-o mână ar fi arhitectura iar în alta locul și ar putea fi cuplate, da sau nu. Ce-i drept, facem axonometrii stranii „de obiect” dar acolo locul este chiar acolo, constitutiv prezent.

Ce aș mai vrea să spun ar fi că am observat din lucrul cu studenții că abia locurile grele, afectate, contorsionate, deci cu caracter, dau rezolvări bune, surprinzătoare, abia, cum spuneam, sâcâielie accidentalului dau rezolvărilor cele mai copleșitoare și libere. Ba este și mai simplu pentru studenți lucrul cu compromisul, rezolvările ad-hoc, răspunsul pentru *acea* situație, licențele de tot felul. Nu cred deloc în neutralizarea locului, idealizarea (simplificarea) lui tocmai bun pentru program și nu văd de ce un loc ca acesta ar deturna proiectul nostru. Imi vine să spun, dimpotrivă, și locul și orașul dau proiectul, nu putem spune nimic până când nu deslușim *ireductibilul la altceva* al locului, noutatea sa. Așadar, nimic nu este hotărât, totul este posibil, la Arad totul s-a dat peste cap, acolo totul a fost contrazis, la fel pe bdul Regina Maria. Dar sa ajungi macar să sesizezi (de fapt să te acomodezi, cât de cât) unicitatea locului, căci ea e importantă, îți trebuie timp, răgaz, și pentru asta prea multe proiecte nu sunt bune.

Tu ai aerul să spui că suntem o universitate care practică de ani de zile obsesia pentru loc și patrimoniu, încâlceala în minorat. Eu cred că nu este așa, în mod fundamental suntem o școală **care are un program pentru care caută un sit**; chiar dacă la noi la catedră lucrurile încep să fie altfel. De aceea ne este așa ușor să ne întoarcem la ”programe”.

Spuneam că locul, situația în care suntem aruncați este surprinzătoare. Am observat că în unele situații, la Ferdinand de pildă, să nu te atingi de nici o limită a locului ar fi posibil și acum regret că nici un student n-a făcut, așa, o bazilică densă, inutilă și absolută acolo, în mijloc, ușor rotită. Uneori neașteptatul este posibil, tocmai țesutul acela slab și rupt ar fi îngăduit asta ca singura posibilitate a sa de salvare, *capolavoro*.

Am scris destul, scuza-ma, exagerez și eu cu locul ăsta.

Către Y.

Îți mulțumesc pentru răspuns și mă grăbesc să spun că ai dreptate în privința pericolului enclavizării pe care locurile adâncite o presupun și cum, poate, un loc mai dezvelit, mai scos în afara, expus străzii ar mai da seama și de un altceva mai important decât cea normă interioară, așadar strada, expunerea la ea, publicul, orașul. Ne-am gândit și noi la asta. Pe de altă parte și un loc adâncit, (sac strangulat la stradă cum, extrem, este unul dintre ele) are, într-adevar, amintita interiorizare și abstragere dar și un semnificativ hotar desfășurat de atingere cu celelalte terenuri, case, grădini, calcane. Pe scurt, vecinatăți. Poate că în acest caz, răspunderea este una mai difuză dar și una mai presantă și, de aceea, lumea interioară care tinde să se realizeze prin temă să fie "compromisă" de "sâcâielile" de răspuns ale vecinătăților. Cât perimetru, hotar, atâta răspuns, îmi vine să spun, nu atât gest interior cât *convocarea* vecinătăților în orice rezolvare.

Ce-i drept, locul își va „croi” el răspunsul în cazurile bune, am fi în temă și ar fi bine.

Observ că, încercând o de-esențializare a temei, cad în esențializarea locului, și aici este un pericol. Spun totuși că situația, circumstanța nu șterg genealogia proiectului, necesara *incipiență* ce supraviețuiește dispariției celor 7 și tribulațiilor vremii, un ceva care explică și el „ce-ul” și „cum-ul” caselor, această incipiență și necondiționarea ei cumva trebuie să se vadă (presimtă), și, cine știe? poate circumstanța acunde și salvează incipiența.

Mă mai grăbesc să spun că invocata pre-eminență a locului (patrimoniu) nu înseamnă o invitație la copiere și la preluari; tocmai că circumstanța este surprinzătoare și se sustrage rezolvărilor de-a gata. Se poate și pliere dar, ciudat, și artefacul abstras și izolat este posibil, făcut posibil.

Mulțumesc încă odata, ne vom gândi,

Numai bine,

Florian Stanciu